

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การค้นคว้าและวิจัยในประเด็นหัวข้อ “บทบาทของนิตยสารท่องเที่ยวตามนโยบายการท่องเที่ยวหลังเหตุการณ์สึนามิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภาพสะท้อนของนโยบายจากเนื้อหาในนิตยสารท่องเที่ยวทั้ง 6 ชื่อฉบับ ในพื้นที่ 6 จังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามันที่ได้รับผลกระทบจากกรณีภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งการศึกษาถึงภาพสะท้อนในเชิงนโยบายจากนิตยสารการท่องเที่ยวแต่ละฉบับ ช่วยทำให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในนิตยสารท่องเที่ยวของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นการช่วยฟื้นฟูและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตการณ์ดังกล่าว

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้ผลิตนิตยสารท่องเที่ยว

การศึกษาผู้ผลิตนิตยสารท่องเที่ยว ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบนโยบายและการดำเนินงานของผู้ผลิตนิตยสารท่องเที่ยวภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ ซึ่งจะเป็นข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยเป็นการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งประกอบไปด้วยผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในขณะนั้น บรรณาธิการรองบรรณาธิการ และหัวหน้ากองบรรณาธิการนิตยสารการท่องเที่ยว จำนวน 7 ท่าน คือ

1. คุณจุฑามาศ ศิริวรรณ ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ในขณะนั้น)
2. คุณวินิจ รังผึ้ง บรรณาธิการนิตยสาร อ.ส.ท.
3. คุณธนະบูล แจ่มกระจ่าง บรรณาธิการ Trips Magazine
4. คุณดิถีชญา เรืองศิริกร บรรณาธิการนิตยสารเที่ยวไทย
5. คุณสุรศักดิ์ ตันตะโยธิน บรรณาธิการนิตยสาร Adventure & Travel
6. คุณวรารมภ์ พลอยบริสุทธิ์ บรรณาธิการนิตยสาร Nature Explorer
7. คุณตรีเนตร เพชรนุ้ย หัวหน้ากองบรรณาธิการนิตยสาร Outdoor Thailand

ซึ่งกลุ่มสัมภาษณ์ในเชิงลึกข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะเจาะจงต่อบุคคลที่มีหน้าที่และบทบาทเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้นโยบายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะรูปแบบใดก็ตาม ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของนิตยสารการท่องเที่ยวเป็นหลัก ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เรื่อง การศึกษาภาพสะท้อนของนโยบายการท่องเที่ยวในนิตยสารท่องเที่ยวหลังเหตุการณ์สึนามิ

ส่วนที่ 2 การวิจัยเอกสาร

1. การสำรวจเนื้อหาในนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการท่องเที่ยวหลังเหตุการณ์สึนามิ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจเนื้อหาในที่นี้ หมายความว่านิตยสารการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยที่มีการตีพิมพ์และจัดจำหน่ายภายในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม จนกระทั่งถึงธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษานิตยสารก็เพื่อพิจารณาถึงภาพสะท้อนของนโยบายจากเนื้อหาในนิตยสารการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ รับผิดชอบจากสึนามิ โดยนิตยสารการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวนทั้งหมด 6 ชื่อฉบับด้วยกัน อันได้แก่

1. นิตยสาร อ.ส.ท. (รายเดือน)	จำนวน 12 ฉบับ
2. นิตยสาร Trips (รายเดือน)	จำนวน 12 ฉบับ
3. นิตยสารเที่ยวไทย (ราย 2 เดือน)	จำนวน 6 ฉบับ
4. นิตยสาร Adventure & Travel (รายเดือน)	จำนวน 12 ฉบับ
5. นิตยสาร Nature Explorer (รายเดือน)	จำนวน 12 ฉบับ
6. นิตยสาร Outdoor Thailand (รายเดือน)	จำนวน 12 ฉบับ

รวมนิตยสารท่องเที่ยวที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ทั้งหมด จำนวน 66 ฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. นิตยสาร อ.ส.ท. เป็นนิตยสารเพื่อการท่องเที่ยวรายเดือน ที่แนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในเชิงการศึกษาและในเชิงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ นอกจากนั้นนิตยสาร อ.ส.ท. ยังเป็นสื่อที่ให้ข้อมูลความรู้รอบในด้านที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีไทยอีกด้วย ซึ่งนิตยสาร อ.ส.ท. ถือว่าเป็นนิตยสาร

การท่องเที่ยวเล่มแรกที่เป็นของรัฐบาล ภายใต้การดำเนินงานโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

2. นิตยสาร Trips เป็นนิตยสารประเภท “คู่มือ-ข้อมูลท่องเที่ยวฉบับสมบูรณ์” ลักษณะและรูปแบบการนำเสนอของนิตยสารท่องเที่ยวฉบับดังกล่าวจะมีสไตล์หรือวิธีการที่นำเสนอแตกต่างออกไปจากนิตยสารฉบับอื่นๆ กล่าวคือ นิตยสาร Trip มักจะนำเสนอและถูกจัดทำในรูปแบบของคู่มือการนำเที่ยวที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง อีกทั้งเนื้อหาอาจต่างจากสารคดีท่องเที่ยวทั่วไป นอกจากนั้น กลุ่มผู้บริโภคสู่นิตยสาร Trips มิได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะแค่กลุ่มผู้อ่านชาวไทยเท่านั้น แต่ยังได้ขยายฐานทางการตลาดสู่กลุ่มผู้อ่านที่เป็นชาวต่างชาติซึ่งพำนักอยู่ในประเทศไทยอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอของนิตยสาร Trips จึงถูกจัดพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กันไป ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า Trips Magazine เป็นคู่มือนำเที่ยวที่ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเนื้อหาที่ Trips Magazine นำเสนอสามารถนำมาใช้งานได้จริง ถูกต้อง และแม่นยำ

3. นิตยสารเที่ยวไทย เป็นนิตยสารการท่องเที่ยวที่นำเสนอถึงเรื่องราวสารคดีท่องเที่ยวทั่วเมืองไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยใจความสำคัญในการนำเสนอหลักๆ จะเป็นในลักษณะของการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่เที่ยว ที่พัก ที่กิน แหล่งช้อปปิ้ง และการบริการประเภทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เป็นต้น

4. นิตยสาร Adventure & Travel เป็นนิตยสารท่องเที่ยวที่เดิมชื่อว่า “นิตยสารแคมป์ท่องเที่ยว” แต่ต่อมาภายหลังได้มีการปรับปรุงเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ รวมทั้งเปลี่ยนแปลงชื่อของนิตยสารมาเป็น “Adventure & Travel” เมื่อเดือนมิถุนายนปีที่ผ่านมา โดยเนื้อหาหลักๆ ของนิตยสารฉบับดังกล่าว มักจะกล่าวถึงเรื่องราวของบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปกับการใช้ชีวิตเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบของการผจญภัยกลางแจ้ง ไม่ว่าจะเป็นการปั่นจักรยาน พายเรือคายัค หรือการขับรถเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นต้น พร้อมกันนั้นยังมีการนำเสนอเรื่องราวของกล้องดิจิตอล ตั้งแต่ประวัติความเป็นมาจนถึงการใช้งานกล้องดิจิตอลให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด

5. นิตยสาร Nature Explorer เป็นนิตยสารท่องเที่ยวรายเดือนสำหรับนักเดินทางที่ชอบสำรวจวิถีแห่งธรรมชาติ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นนิตยสารที่เป็นเสมือนสมุดบันทึกจากนักสำรวจโลกทางธรรมชาติ มีเนื้อหาที่มุ่งเน้นให้ความรู้และความเข้าใจถึงวิถีแห่งธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นนิตยสารที่นำเสนอข้อมูลในเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดีอีกฉบับหนึ่ง

6. นิตยสาร Outdoor Thailand เป็นนิตยสารท่องเที่ยวที่นำเสนอการท่องเที่ยวในรูปแบบของการบุกเบิกผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงสำรวจ รวมไปถึงการบอกเล่าถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวและการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ พร้อมกันกับมีเคล็ดลับในเรื่องของสุขภาพ เตรียมความพร้อมก่อนการเดินทางท่องเที่ยว เน้นการท่องเที่ยวผจญภัยแบบสมบุกสมบัน นำประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวมาเล่าสู่ผู้อ่านด้วยถ้อยคำที่เป็นกันเอง เป็นต้น ซึ่งการมีกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายดังกรณีที่ยกตัวอย่างมาแล้วข้างต้น อันได้แก่ นิตยสาร อ.ส.ท., นิตยสาร Trips, นิตยสารเที่ยวไทย, นิตยสาร Adventure & Travel, นิตยสาร Nature Explorer และ นิตยสาร Outdoor Thailand สามารถช่วยให้งานวิจัยครั้งนี้เข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงภาพของนโยบายที่มีอยู่ในหนังสือนิตยสารการท่องเที่ยวภายหลังจากเกิดเหตุการณ์สึนามิได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

2. การสำรวจจากเอกสารอื่นๆ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการสำรวจเอกสารอื่นๆ อย่างหนังสือ บทความและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการท่องเที่ยวหลังเหตุการณ์สึนามิ อาทิเช่น

- อันดามันความลับทะเลลึกหลังคลื่นสึนามิ (วินิจ รังผึ้ง, 2549)
- ช่วยอันดามัน เทียวอันดามัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)
- สึนามิ มหาวิบัติแห่งอันดามัน (สำนักพิมพ์มติชน, 2548)
- คือผู้ทำงานกล้า สึนามิ (มูลนิธิดอกไม้และนกระดาศเพื่อสันติภาพ, 2549)
- วิสัยทัศน์และแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)
- ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (รุ่งทิพ ว่องปฏิการ, 2548)
- ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชายฝั่งอันดามัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)
- รายงานผลกระทบด้านการท่องเที่ยวจากกรณีพิบัติคลื่นสึนามิถล่มภาคใต้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)
- แผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างก็คือผู้ผลิตนิตยสารท่องเที่ยว และบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงในนิตยสารการท่องเที่ยวฉบับตัวอย่างดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยการสัมภาษณ์ดังกล่าว จะใช้คำถามในลักษณะของคำถามที่เป็นปลายเปิด ซึ่งก็เพื่อให้เกิดความอิสระอันสามารถนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ในการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารการท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้ง การสัมภาษณ์ก็สามารถช่วยให้มองเห็นถึงภาพสะท้อนของแนวนโยบายในการนำเสนอเนื้อหาที่มีอยู่ในแต่ละฉบับของนิตยสารการท่องเที่ยวตัวอย่างทั้ง 6 ฉบับได้อีกด้วย การสัมภาษณ์ดังกล่าวผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์พร้อมกับการจดบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นสำคัญ แล้วหลังจากนั้นจะนำเข้าสู่ประเด็นของการพิจารณาและสรุปผล

ในส่วนของการวิจัยเอกสารเพื่อสำรวจเนื้อหา นิตยสารท่องเที่ยว ผู้วิจัยทำการสำรวจเนื้อหาจากการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากนิตยสารการท่องเที่ยวทั้ง 6 ฉบับ จำนวน 66 เล่ม นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้รวบรวมจัดเก็บข้อมูลจากเอกสารประเภทอื่นๆ อาทิเช่น หนังสือทางวิชาการ บทความจากเอกสารสิ่งพิมพ์อันเกี่ยวกับทฤษฎีทางสื่อสารมวลชน แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เอกสารทางวิชาการต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วารสาร หนังสือ และการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดสามารถนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ในเชิงข้อมูลและช่วยให้เกิดเป็นการประยุกต์และปรับใช้กับแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การตอบปัญหาในจุดประสงค์ที่วางไว้ข้างต้นได้อย่างชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์บรรณาธิการนิตยสารท่องเที่ยวทั้ง 6 ชื่อฉบับ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน มีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ผลิตนิตยสาร

- ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อนิตยสาร และตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาในนิตยสารหลังเกิดภัยพิบัติสึนามิ

- แนวนโยบาย จุดมุ่งหมายในการนำเสนอเนื้อหา
- รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในนิตยสารหลังเกิดเหตุสึนามิ
- วิธีการพิจารณาคัดเลือกประเด็นเนื้อหา มีการให้ความสำคัญกับรูปแบบ

เนื้อหา รูปแบบการนำเสนอของนิตยสารอย่างไร

- แหล่งข้อมูล การให้ความร่วมมือจากหน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- มุมมอง ความคิดเห็นในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน มีบทบาทไม่น้อยเพียงใดใน ขณะที่ประเทศประสบภาวะวิกฤต อย่างเหตุการณ์สึนามิ

- ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของ นิตยสารหลังเกิดเหตุพิบัติภัยสึนามิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสาร ต่างๆ จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตาม ข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในรูปแบบเชิงพรรณนา นำไปสู่ คำตอบในการศึกษา และสรุปตีความตามหลักวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการ วิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ศึกษาวิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์ หรือ บันทึกสัมภาษณ์ จากผู้ถูกสัมภาษณ์ มาเปรียบเทียบระหว่างแต่ละบุคคล และจัดลำดับ ความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นแนวความคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะที่ มีความคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันของข้อมูล

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากการสำรวจเนื้อหาในนิตยสารท่องเที่ยว ทั้ง 66 ฉบับ รวมทั้งจากการศึกษาเอกสารต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็น ระบบ และนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล ได้ชัดเจน ยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ และการเขียนรายงาน